

Streszczenie

Formy pamięci: Auto/Biografikcja Virginii Woolf

Przedmiotem pracy doktorskiej są reprezentacje pamięci i ich ewolucja w dziele brytyjskiej modernistycznej pisarki Virginii Woolf. Przyjęta perspektywa wpisuje się w transdyscyplinarne badania nad pamięcią, czerpiąc z ustaleń współczesnej psychologii społeczno-poznawczej, pamięci kulturowej i feministycznego literaturoznawstwa. Teorie społeczno-poznawcze, w mniejszym stopniu koncentrujące się na negatywnych aspektach doświadczenia niż badania nad traumą czy podejścia neopsychoanalityczne, oferują nową perspektywę krytyczną w badaniach modernistycznych eksperymentów w zakresie reprezentacji procesów pamięciowych. Transdyscyplinarne połączenie uznanego podejścia psychologicznego z nowym kierunkiem badań nad pamięcią kulturową i feministycznym literaturoznawstwem wydaje się konieczne wobec zróżnicowanego podejścia Woolf do zagadnień pamięci. Celem rozprawy jest analiza dzienników, fikcji i esejów Woolf jako z jednej strony obszaru modernistycznych eksperymentów estetycznych w zakresie reprezentacji pamięci, z drugiej zaś strony, jako dzieł metamnemonicznych, w których mechanizmy pamięci są przedmiotem metakognitywnej refleksji, auto/biografikcyjnych praktyk i krytyki brytyjskiej pamięci kulturowej. Każdy z trzech rozdziałów pracy koncentruje się na innym wymiarze dzieła Woolf: diarystyce, fikcji i esejistyce, ukazując ewolucję podejścia Woolf do zagadnień pamięci.

Pierwszy rozdział zestawia społeczno-poznawcze teorie pamięci z jej reprezentacjami rozwijanymi przez pisarkę w dziennikach i wspomnieniach, odsłaniając liczne podobieństwa. Część pierwsza ukazuje, że zarówno współcześni psychologowie społeczno-poznawczy, jak i Woolf, postrzegają pamięć jako aktywny i kreatywny proces (re)konstrukcji, kształtowany przez oddziaływania społeczne i kulturowe. W części drugiej analizowane są diarystyczne i auto/biografikcyjne praktyki w przedstawianiu pamiętającego „Ja”, konflikty pomiędzy procesami indywidualnego pamiętania a ówczesną kulturą pamięci, oraz metamnemoniczny charakter pisarstwa autobiograficznego Woolf. Rozdział ten pokazuje, że dzienniki i wspomnienia Woolf nie tylko wyrastają z pamięci autobiograficznej, ale także utrwala ją i kreatywnie przekształcają procesy pamięciowe, wpisując je w większe przedsięwzięcie artystyczne.

Drugi rozdział bada literackie reprezentacje pamięci autobiograficznej, zbiorowej i kulturowej w dziewięciu powieściach Woolf. Rozdział podzielony jest na pięć części, w których chronologiczno-tematyczna dyskusja prezentuje ewolucję podejścia do pamięci w fikcji Woolf. Każdą z pięciu części otwierają związane analizy pierwszych koncepcji powieści Woolf zawartych w jej pismach autobiograficznych, ukazując jak diarystyczne refleksje Woolf inspirowały jej auto/biografikcyjne praktyki, a także formalne i tematyczne eksperymenty w jej fikcji. Część pierwsza zawiera komparatystyczne zestawienie wczesnych powieści Woolf, *Podróż w świat* (1915) oraz *Noc i dzień* (1919), prezentując procesy autobiograficznego i przestrzennego zapamiętywania jako kluczowe dla postaci protagonistek, gdyż poprzez eksperymentalne narracje Woolf zdołała uchwycić zmiany perspektywy, przyjmowanej przez pamiętający umysł. Część druga odczytuje *Panią Dalloway* (1925) jako krytykę powojennego społeczeństwa, w którym mimowolne wspomnienia odsłaniają społeczne i egzystencjalne kwestie pomijane przez *grand narrative*. W trzeciej części badano mnemoniczne tematy w *Do latarni morskiej* (1927) i

Orlando (1928), koncentrując się na reprezentacjach pamięci wizualnej i narracyjnej oraz rozwijanym przez Woolf projekcie alternatywnej tradycji kulturowej. W części czwartej analizowano konflikty pomiędzy indywidualnym a zbiorowym pamiętaniem przedstawione w powieściach *Fale* (1931) i *Lata* (1937). Część piąta prezentuje eksperymentalne dzieła Woolf, *Pokój Jakuba* (1922) i *Między aktami* (1941), jako anty-wojenne powieści, zanurzone w brytyjskiej kulturze pamięci. Zbadanie różnych sposobów ujmowania problematyki pamięci w fikcji Woolf pozwala odsłonić stopniową ewolucję mnemonicznych reprezentacji, od auto/biograficznych wspomnień, przez egzystencjalne i artystyczne epifanie po krytykę brytyjskiej kultury pamięci.

Rozdział trzeci interpretuje mnemoniczne aspekty eseistyki Woolf z perspektywy literackich badań nad pamięcią kulturową. Część pierwsza odsłania podejście „afterlives approach” jako charakterystyczną cechę eseistyki Woolf opublikowanej w dwóch tomach *Common Reader* (1925 i 1932), z uwagi na zainteresowanie pisarki zmianami w recepcji dzieł literackich, przemianami ich roli w pamięci kulturowej i aktualnością dla różnych pokoleń czytelników. W części drugiej omówiono auto/biograficzne konteksty *Własnego pokoju* (1929), przekonując, że niedawne odkrycia dotyczące formacji intelektualnej Woolf (łączącej edukację domową i uniwersytecką) pozwalają na nowe interpretacje jej zainteresowania alternatywną historiografią. Część trzecia koncentruje się na genderowych reprezentacjach pamięci i krytyce brytyjskiej pamięci zbiorowej w *Trzech Gwineach* (1937). Rozdział ukazuje niejednoznaczny obraz prób podejmowanych przez Woolf, by kształtować ówczesną kulturę pamięci poprzez wskazywanie alternatywnych form upamiętniania i przywracanie przeszłości kobiet kulturze literackiej.

Niniejsza praca doktorska stanowi pierwsze całościowe opracowania dotyczące reprezentacji pamięci i ich ewolucji w diarystyce, fikcji i eseistyce Virginii Woolf. Ukazuje kluczową rolę pamięci autobiograficznej i kulturowej dla twórczości pisarki. Woolf rozwijała eksperymentalne reprezentacje pamięci we wszystkich wymiarach swojego różnorodnego, hybrydycznego i auto/biograficznego dzieła. Jej dzienniki, hybrydowe powieści i eseje to utwory mentamnemoniczne, w których procesy pamięciowe inspirują metaliterackie i metakognitywne refleksje oraz auto/biograficzne praktyki, stanowiąc także podstawę krytyki brytyjskiej kultury pamięci.

Słowa kluczowe: Virginia Woolf, pamięć, społeczno-poznawcza psychologia, pamięć kulturowa, badania pamięci, autobiografia, autobiografikcja

Wrocław, 2020-07-17

(rrrr – mm - dd)

Paulina Pajgk

(czytelny podpis autora pracy)